

NEKAJ PRIPOMB ZA KONEC

Kakor koli sem že prevedel stavek o »pravu kot takim, kot družbenem faktorju«, je vendarle poglobitna razlika med mojim stališčem in stališčem mojega nasprotnika v tem, da postavlja B. P. za omenjenim stavkom vprašaj, jaz pa postavljam piko. Če se namreč *oprašujemo* o tem, kaj je pravo kot tako, kot družbeni faktor, je to zame — mislim pa, da za vsakogar, ki je na stališču materialistične teorije države in prava — le z vprašalnim stavkom izraženo *izhodišče* te teorije, ki izhaja, kakor je znano, od spoznanja, da pravo je družbeno dejstvo. Razmišljanje o tem, *kaj je pravo kot tako*, štejem zaradi tega slej ko prej za usmerjanje teorije države in prava v področje metafizične špekulacije, k filozofiji prava kot eni od tako imenovanih posebnih filozofij. Letem pa v sistemu marksističnih družbenih ved ni mesta. Da spor ne zadeva le stilističnega vprašanja o prevodu nekega stavka iz hrvatskega v slovenski jezik, izhaja tudi iz naslednjega. B. P. se ne bavi samo z vprašanjem o »pravu kot takim, kot družbenem faktorju«, temveč hoče vplesti v teorijo države in prava tudi še vprašanje o pravičnosti in pa o razmerju med državo in pravom na eni ter pravičnostjo na drugi strani. Vsaj o tem, da ta vprašanja ne spadajo v teorijo države in prava, temveč da spadajo v področje etike, pa v marksistični teoriji države in prava ni spora. Vsakdo, kdor se je količkaj temeljito pečal z marksistično sociologijo, pozna razliko med moralo in pravom, torej med dvema oblikama družbene zavesti, ki izvirata iz dokaj različnih družbenih osnov.

V filozofsko špekulacijo usmerjna miselnost B. P. lepo izhaja iz tretjega dela njegovega polemičnega članka, kjer se pisec zavzema za to, da naj bo filozofija prava samostojna znanstvena disciplina ali pa da jo naj vključuje teorija države in prava kot posebno in celo najpomembnejše poglavje. Svoje stališče k vprašanju o tako imenovanih posebnih filozofijah v sistemu marksističnih družbenih ved sem obrazložil že parkrat in pri tem stališču vztrajam. Da ne bi tega ponavljal in da se ne bi vračal nazaj h Kantu in Engelsu ter teh pripomb po nepotrebnem razvlekel, bi rad opozoril le na tole misel Miroslava Krleže: »Ljudje so bili že več kot dve sto, tri sto let prepričani, da z analizo abstraktnih pojmov »prodirajo v neznano«. Niso proučevali dejstev, temveč »misli«, ker so bili prepričani, da »misel« ustvarja dejstva, in ne obratno. Mislim, da bi bila gola potrata časa dokazovati, da je idealistična miselnost — nesmisel. To danes za nas nima več pomena! Bodimo stvarni!« (Naša sodobnost št. 11/12 1954, str. 974.)

Ta misel, ki jo je Krleža izrekel na zadnjem plenumu Zveze književnikov Jugoslavije, ni pomembna le za področje umetniškega ustvarjanja, temveč je velikega pomena tudi za področje znanstvenega dela. Ne zadeva le njegove svetovnonazorske, ideološke orientacije, temveč zadeva prav tako tudi splošno metodološko orientacijo pri znanstvenem delu. Prav po svoji metodološki vsebini pa se citirana misel Miroslava Krleže za čudo natančno sklada s splošnim metodološkim izhodiščem francoskega sociologa Armanda Cuvilliera. O metodologiji v družbenih vedah pravi ta pomembni progresivni sociolog naslednje: »Znanstvenega dela ne opravljamo niti z dedukcijami niti z domnevanji, temveč ga opravljamo edinole z globokim občutkom za *predmet*, za zunanjo *stvarnost*. To stvarnost lahko spoznavamo le tako, da jo opazujemo in analiziramo, nikakor pa je ne moremo spoznati s tem, da zremo sami vase in analiziramo svoje

lastne predsodke.« (A. Cuvillier, »Introduction à la sociologie, 5e ed. Paris 1954, str. 96.)

V kolikor sem v svojem članku, ki ga B. P. napada, govoril o potrebi empiričnega spoznavanja, sem hotel s tem le poudariti potrebo po induktivni metodološki usmerjenosti v naših družbenih vedah. Nisem pa seveda v okviru kratkega članka niti hotel niti mogel razviti celotnega vprašanja o metodi znanstvenega dela. B. P. mi zato povsem neupravičeno očita, da se zavzemam zgolj za proučevanje dejstev brez vsake teorije. Pomembnost induktivne metodološke usmerjenosti sem pa poudaril predvsem zaradi tega, ker se je v naših družbenih vedah že vse preveč udomačilo »zgodovinskoomaterialistično« deduciranje. Takšna, izključno deduktivna metodološka usmerjenost pa nujno vodi v stagniranje in dogmatiziranje znanosti.

V vprašanju o klasifikaciji družbenih ved zastopam shemo, ki izhaja iz dialektične enotnosti splošnega, posebnega in posameznega v pojavih družbene stvarnosti. Za takó pojmovano klasifikacijo znanosti pa je vprašanje o prioriteti. hierarhiji, »hierarhiji«, vodilni vlogi posameznih znanstvenih panog povsem podrejenega pomena. Ni pa podrejenega pomena *reklamiranje* vodilne vloge za teorijo države in prava v nekem določenem *družbenopolitičnem sistemu*. Zakaj, na to sem odgovoril na začetku svojega članka v Naši sodobnosti in mislim, da temu ni kaj dodati. Na koncu tega svojega članka pa sem zapisal tole: »Nikakor ne pripisujem Peričevi zahtevi po izjemnem položaju teorije države in prava v sistemu pravne vede iste motive, ki so A. I. Denisova vodili do podobnega stališča, *saj v naši stvarnosti takšni motivi z vsakim dnem bolj izgubljajo svojo gospodarsko in družbenopolitično osnovo.*« Če bi bil B. P. pomen tega stavka pravilno razumel, bi uvidel, da mu ne pripisujem prav nikakršne »etatistične orientacije«. Hkrati s tem bi pa moral tudi uvideti, da je s svojo lekcijo iz elementarne logike udaril v prazno.

Ob koncu teh svojih pripomb bi rad le še k drugemu odstavku članka B. P. pripomnil dvoje. Prvič: nedopustno, znanstveno in publično nevestno je trgati iz nekega enotnega teksta samo tiste stavke, ki utegnejo — iztrgani iz celote — podpreti tezo tistega, ki polemizira. Drugič: Iz vsega, kar je B. P. v tem odstavku napisal, izhaja, da je zanj problematika dialektične enotnosti splošnega, posebnega in posameznega v *konkretnih* manifestacijah družbene stvarnosti še dokaj neznano področje. Šele ko bo to področje dialektičnega materializma dobro proučil, bo lahko sodil »na splošno o nekaterih pogrešnih postavkah« avtorjev, s katerimi bo hotel polemizirati o teoriji države in prava. Za enkrat pa je takšna sodba le — pretenzija.

Jože Goričar